

Колонська В.М., здобувач вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна
Науковий керівник: Троцюк Н.В., к.ю.н., доцент

ЖИТТЯ І ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ ЯК ОБ'ЄКТ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ В СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Життя та здоров'я людини належать до найвищих цінностей, визнаних в галузі охорони здоров'я на міжнародному та національному рівнях, а їх правове регулювання визначає механізми реалізації права людини на охорону здоров'я, гідні умови життя та доступ до якісної медичної допомоги.

В Україні питання охорони та захисту життя і здоров'я регулюються Конституцією України, Цивільним кодексом України, Законом України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» та великою кількістю інших нормативно-правових та підзаконних актів. Вище зазначені законодавчі акти закріплюють принципи державної політики у сфері охорони здоров'я, визначають повноваження державних органів та органів місцевого самоврядування, встановлюють права та обов'язки громадян у даній сфері.

Так, відповідно до ст. 3 Конституції України, людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність, а утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним її обов'язком [1].

Вищезазначені цінності та їх реалізація є основним напрямком діяльності держави. Скасування чи обмеження прав людини забороняється, за винятком тих, що тимчасово встановлюються в умовах воєнного або надзвичайного стану.

Стаття 49 Конституції України зазначає, що кожен має право на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування. В свою чергу, держава створює умови для ефективного і доступного для всіх громадян медичного обслуговування [1].

Серед законодавчих актів, які гарантують захист прав людини на охорону здоров'я є Цивільний кодекс України (далі – ЦК України). Згідно ст. 283 ЦК України, фізична особа має право на охорону її здоров'я, яка забезпечується системною діяльністю державних та інших організацій, передбаченою Конституцією України та законом [2].

Право на здоров'я, яке має гарантувати держава, включає в себе:

1) права на доступ до медичних закладів, товарів і послуг на недискримінаційній основі, особливо для вразливих груп;

- 2) доступ до необхідного харчування, безпечної та питної води;
- 3) забезпечення необхідними лікарськими засобами;
- 4) забезпечення безпечними та здоровими умовами праці;
- 5) безпечне навколишнє середовище;
- 6) забезпечення доступу до медичної освіти та інформації [3, с. 146].

Також, основним галузевим законом, що регулює сферу охорони життя і здоров'я особи на сьогодні є Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я», який визначає нормативні гарантії реалізації права на охорону здоров'я. У преамбулі даного нормативно-правового акту зазначено, що кожна людина має природне невід'ємне і непорушне право на охорону здоров'я [4].

Відповідно до ст. 7 вказаного вище Закону, гарантіями права на охорону здоров'я є: створення розгалуженої мережі закладів охорони здоров'я; організація і проведення системи державних і громадських заходів щодо охорони та зміцнення здоров'я; надання всім громадянам та іншим визначеним законом особам гарантованого обсягу медичних і реабілітаційних послуг та лікарських засобів у порядку, встановленому законом; здійснення державного і громадського контролю та нагляду в сфері охорони здоров'я; організація державної системи збирання, обробки і аналізу соціальної, екологічної, спеціальної медичної та реабілітаційної статистичної інформації; встановлення відповідальності за порушення прав і законних інтересів громадян у сфері охорони здоров'я [4].

Іншими словами, держава визнає право всіх своїх громадян на охорону життя і здоров'я та гарантує їх захист. У разі порушення законних прав та інтересів громадян у сфері охорони здоров'я відповідні державні, громадські та інші органи, підприємства, установи та організації, а також громадяни зобов'язані вжити заходів щодо поновлення порушених прав, захисту законних інтересів та відшкодування завданої шкоди. Хоча кожна держава несе відповідальність за здоров'я своїх громадян, дуже важко гарантувати належний рівень здоров'я для всіх. Тому, держави повинні створити певні передумови для реалізації прав, такі як захист від певних небезпек для здоров'я, захист від шкідливих факторів навколишнього середовища, доступ до медичних послуг, чистої питної води тощо. Адже, за даними Всесвітньої організації охорони здоров'я на життя і здоров'я впливає: спосіб життя - 50%, генетика - 20%, навколишнє середовище і природні умови - 20%, система охорони здоров'я - 10% [5, с. 138].

Варто зазначити, що право на здоров'я не є правом бути здоровим – цього неможливо вимагати від держави, оскільки вона не може контролювати ні біологічний стан своїх громадян, ні соціально-економічні умови, проте вона може впливати на цей процес. Забезпечення здійснення права на охорону здоров'я не може означати, що держава гарантує відмінне здоров'я або що держава здатна забезпечити захист від усіх

можливих причин погіршення здоров'я [3, с. 145-146]. До прикладу, генетичні фактори, схильність до поганого самопочуття та нездоровий спосіб життя відіграють важливу роль у здоров'ї людей.

З вище викладеного можемо зробити висновок, що життя і здоров'я людини в Україні є об'єктами правової охорони та захисту. Право на життя є невід'ємним правом кожної людини, що охороняється законом та накладає на державу відповідні зобов'язання зробити все для того, щоб людське життя виявилася поза небезпекою. В свою чергу, здоров'я людини також є об'єктом правової охорони, що включає в себе право на доступ до медичної допомоги та належних медичних послуг. Це право також включає в себе обов'язок держави забезпечувати належні умови для збереження та покращення здоров'я громадян.

Отже, життя і здоров'я людини є важливими об'єктами правового регулювання в сфері охорони здоров'я. Вважаємо, що у зв'язку із продовженням медичної реформи в Україні, необхідно постійно вдосконалювати норми законодавства в сфері надання медичної допомоги задля ефективного забезпечення охорони життя та здоров'я громадян. Проте, не тільки держава повинна вчиняти певні дії правового характеру в даному напрямку, але й кожен громадянин для того, щоб зберегти своє життя та здоров'я, повинен вести здоровий спосіб життя, дотримуватися правил гігієни, регулярно проходити профілактичні огляди та звертатися за медичною допомогою при перших ознаках хвороби.

Література

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. 2019. № 38. Ст. 160.
2. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV. Відомості Верховної Ради України. 2021. № 50. Ст. 394.
3. Стефанчук М.О. Зміст права людини на охорону здоров'я. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2024. № 1. С. 144-148.
4. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19.11.1992 № 2801-ХІІ. Відомості Верховної Ради України. 2023. № 80. ст. 293.
5. Кланца А.І. Інтегровані фактори громадського здоров'я як структурної умови національної безпеки держави. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 4. С. 136-141.